„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 160. У Новом Саду у петак 13. октобра 1889. ГОДИНА XXIV.

РУМУНСКИ МИТРОПОЛИТ.

Код нас Срба у Угарској води се понекад баш нехришћанска борба око столице митрополита-патријара. Они који се грабе о ту столицу, хоће често да облажу и оклеветају не само своје другове, него и свој народ, хоће често да учине све, па да продаду и душу, само да метну патријаршеску круну на главу.

Или можда то и није увек борба за круну и жезал архипастирски? Многи бар тврде, да се ту често бори и граби око спахилука Дења, Белог Брда и Борова, који су спахилуци скопчани са круном архипастирском. Бар је многи српски родољуб до сад закукао: Камо среће, да су берива митрополита-патријара мања, ми би боље стајали но што стојимо.

Православни Румуни у Угарској запомажу сасвим друкчије. Њихова је црква сирота, њихов митрополит нема ни толико прихода, колико наш епископ. И когод се од румунских епископа прими, митрополитске столице, тај се управо жртвује. Плата му је скоро једна, а обвезе и издатци су већи. Он мора држати придворне, он мора чинити веће милостиње, он мора чешће путовати, једном речи он има силних издатака, те једва излази на крај.

Угарска влада увидела је то, те даје румунским митрополитима припомоћ из државне благајне. Али та припомоћ није узаконена, него се издаје кад се хоће и коме се хоће. Због тога кукају Румуни, да би њихови митрополити били много бољи, много самосталнији, само да нема те државне припомоћи, но да их народ може боље издржати.

Заиста чудне прилике! Код нас их има који се туже, да много зло потиче отуда, што су приходи наше црквене поглавице одвише велики, а код Румуна се туже, да им много шкоди, што приходи њихове црквене поглавице нису већи.

Па опет се показало, да Румуни стоје у стварима њихове цркве много боље од нас. И ако њихови митрополити уживају државну припомоћ, која припомоћ зависи од воље угарске владе, ипак су се ти митрополити показали далеко самосталнији од наших. Они румунској црквено-школској автономији нису копали раку, они се нису борили против свог народа, него су још помагали колико је ко могао.

У току последњих 6 месеци догодила се два случаја, први код нас, други код Румуна, и ти нам случајеви показују колико морамо позавидети Румунима.

Први се случај тиче петстогодишњице видовданске, и он је скроз познат нашим читаоцима. Како ли жалосне окружнице полетеше онда од стране неких наших епископа па и онога, који заступа митрополита-патријара, како ли се натицаху онда неки наши црквени великодостојници, који ће од кога већма показати, да је — мањи Србин. Па ено нам Германовог држања приликом прославе св. Ћирила и Метода. Чак и у црквеним стварима, где се тиче наших светаца, неће и не смеју наша господа ником да се замере, не смеју да бране ни цркву своју, а камо ли да се подижу у обрану своје народности.

Како ли је то друкче код Румуна?! То се показало и пре кратког времена.

Ердељско тако звано „просветно друштво,“ бави се у ствари са помађаривањем Румуна и Немаца. То је јасно свакоме, ко год познаје рад тога друштва. Пре кратког времена писао је председник тога друштва румунском митрополиту Мирону Роману и позвао га, да се и он упише за члана друштва.

На то му је митрополит Роман одговорио оно, што му је и требао одговорити. Писао му је, да он не може и неће да помаже онако друштво, коме је циљ да помађарује Румуне, дакле да их однарођује од њихове народности. С тога неће да буде члан тог друштва.

Овај мушки одговор изазвао је од стране мађарског таковваног „просветног друштва“ читаву буру. Не могу да појме, како сме тај „румунски калуђер“ да буде толико „дрзак“, те да устаје јавно против помађаривања Румуна. А у крилу румунског народа јако су задовољни, што је њихов први црквени великодостојник стао мушки у одбрану своје народности.

Румуни сад шаљу многе честитке и поздраве своме архипастиру, долазе му депутације, а хтели су да му приреде и бакљаду, коју је забранила полиција.

Ми смо држали за своју дужност, да упозоримо на ову ствар, ма да морамо признати, да нам је уједно тешко, врло тешко, кад видимо, како сви могу да буду оно што треба да су, само код нас бива сваким даном све црње и горе.

Гласови из Бугарске.

Пирот, октобра.

Данас је на дневном реду у Бугарској и свуда питање: да ли ће се Кобург у Софију повратити или је отишао да се више не поврати? Још се и то нагађа: каквим је послом Кобург отпутовао, и шта он изван своје државе и свог „драгог народа“ по свету тражи?

По свој прилици, и судећи по ономе што добро обавештени причају, није Кобург ради забаве из Бугарске отишао. Он се о свом јаду забавио, па отишао да тражи помоћи и савета код својих пријатеља. Његов положај уздрман је у Бугарској и он се уверио како му онамо нема опстанка, уверио се како се не може ни ту сме на Бугаре ослањати, јер му предстоји, да га једног дана или једне ноћи из кревета извуку и исто онако као и Батенберга преко границе пребаце. Он се добро уверио како своју династију неће и не може у Бугарској засновати и учврстити. Он и није за то у Бугарску дошао, него је имао поруку, да онамо све из темеља поруши, а што је најглавније, уздрма и потресе православну цркву.

Кобург се тврдо надао, да ће га најпре Турска признати и да ће га бар неке државе не само признати, него и подржати. Бугарски заступник у Цариграду и Начевић у Бечу уверавали су га, како су у Цариграду и Бечу добро расположени и да има изгледа на потврду. Те речи биле су врло лепе, и Кобург могао се неко време тешити и надати. Али кад је требало да се нешто оствари, тада се уверио, како се врда не само у Цариграду, него и у Бечу. Кад су 2. августа о. г у Софији закључили и све спремили да се независност Бугарске прогласи, јако их је изненадило кад су баш из Цариграда и Беча строги налог добили, да то не чине, јер се Бугарска још већој опасности изврга.

По гласовима из Софије, Кобург ће се повратити кроз који дан у Софију и отвориће народно собраније. Много се говори, да ће при отварању собранија бити демонстрација и да ће неки покушати, да се прогласи независност.

С друге и то поузданије стране јављају, да се ради и о зајму ког је бугарски новчани министар Салабошев у Бечу с Лендербанком у износу 25 мил. франака уговорио, и за сигурност бугарске жељезнице понудио. Тај посао треба да одобри народно собраније. Какво је бугарско народно собраније, и какви људи данас тамо заседавају, то је вероватно, да ће се сваки па и најгори посао одобрити, баш онако, као што је било у Србији за време напредњака и краља Милана.

Ако Кобургу и бугарској влади за руком пође па да нађе зајам, то је вероватно да ће на вересију моћи још неко време подржати данашње јадно стање.

Али ако је нешто у Берлину између руског и немачког цара углављено, као што има прилике и изгледа, да нешто збиља има, то ће Кобург путовати или се и не вратити у Бугарску.

Српски посланици код краља.

У понедељак у 12 часова били су сви народни посланици код Њ. В. краља Александра. Председник скупштине г. Никола Пашић поздравио је краља овим говором:

Ваше Величанство!

Народни посланици све ванредне скупштине, која се прва састаје под новим уставом, а за време Вашега Краљевства, изрезили су жељу, да се поклоне своме младом и узвишеном краљу, и да га, у име народа поздраве као носиоца нове уставне ере, славније и срећније будућности српскога народа, и да вам том приликом изјаве: да сав народ српски стоји чврсто и чврсто уз престо младог краља Александра I.

Ваше Величанство!

Народ српски радује се, што Ваше Величанство употребљује време свога малолетства на прибирање нужног знања за владаоца, а нарочито за изучавање историје српског народа, на изучавање његовог духа, обичаја и тежњи, јер но зна славну и јуначку, али мучну борбу српског народа, за његов национални опстанак, тај се с њим слива. А кад краљ и народ једно мисле и осећају и једну жељу имају, тад Српство и краљ стоје пред давима остварења сјајне будућности.

У то ми величамо: да живи краљ Александар I.

На то је Његово Величанство млади краљ изговорио ове речи:

Господо народни посланици!

Дошавши да ме поздравите и да ми изјавите оданост српског народа, који ви представљате, ви сте ми дали прилику, да се први пут, као краљ Србије, састанем са члановима народнога представништва. За време мога малолетства, ја нити могу желети, нити сам позван, да узимам учешћа у државним пословима; свеколико ово време има да буде посвећено учењу и прибирању знања потребних за мој краљевски позив. Ну, свагда захвалан на вашој предусретљивости, као и на изјавама и уверењима, која ми подносите, ја ћу сматрати за своју краљевску дужност, да им се и сада, за време мога непуноћетства као и доцније одзивам у духу предања мога драгог народа и начином

ЛИСТАК.

КАКО ЧОВЕК БИВА ЈУНАКОМ.

Слика из босанског устанка.

Било је то некако о Госпојини 1875. год. кад се босански устанак већ прилично разгрејао. Наше чете у јужном крају крстариле су на све стране и имале неколико сукоба с Турцима. Били смо слабији од Турака, па смо морали узмицати. Први озбиљан судар с Турцима имали смо у Рађеновићима на спрам личког Срба. Нас је било свега једва 400 момака, а Турака неколико хиљада. Турци су наступали и нападали. Војвода Голуб Бабић имао је поред своје личне храбрости, једну велику махну. Он није хтео да изгуби и једног момка, него да му је војска увек потпуна на броју, и да никог не заболи глава.

Кад се год пружила прилика, да се с Турцима сукобимо, било је између мене и њега разлике. Ја сам увек хтео да се поштено побијемо, па: ко остао, а ко пропао. Он би ми увек приметио: „Кад би нас кове ковале, или кад би нас мајка по други пут рађала, могло би тако бити као што ти хоћеш, али пошто се човек само једанпут роди, а једанпут умре, нетреба без нужде главу на пазар носити!“ Имао је право у неку руку.

Кад су Турци у три јаке колоне на нас пошли, био је наш главни стан на Јанковој главици код Осредака. Кад су предње straже оглашиле да Турци долазе, запитам ја војводу Голуба: шта ћемо радити и како ћемо се бранити? Он ми рече: да треба без боја уступати и све до Тишковца узмицати! Ја му нисам такав поступак одобравао, већ хтедох да Турке дочекамо и побијемо се, па ако је за узмицање, да се до Тишковца и Пролога узмиче. Он је хтео да буде онако како он хоће, а ја сам желио да буде како ја мислим. Не могосмо се погодити, и најпосле пристане он да ја узмем онолико момака, колико хоћу па да дочекам Турке где ми је воља, а он ће узмицати до осредачке греве, онде се зауставити и греву бранити, ако би Турци дошли.

Ја нисам имао своју чету, јер нисмо још онда имали толико војске, да исту на чете разделимо и на више одељења четујемо. Било нас је врло мало, а били смо врло рђаво наоружани, па смо удруживали чету, само да се одупремо.

Војвода Голуб подвикне момцима, да онај који је вољан пође самном, а други да иду с њим. Одвојило се нешто више од 100 момака који су вољни били самном да пођу. Били су то заиста врло храбри и на избор момци. Међу њима било је, мојом срећом, неколико старих хајдука из Лике, који су по неколико година по оним крајевима хајдуковали, и сваку стазу знали. Они су се одма мени прикључили, па ми саветоваше где ћемо се зауставити и Турке дочекати. Хтели су да се хајдучки војује, а то је да се у заседи непријатељ дочека побије и сузбије. Ако то није могућно, да се бега у гору зелену, или у врлети и камениће, куда се пењу срне и дивокозе.

Већ смо стигли на место, где треба да се зауставимо. Турци су били још далеко, те смо имали времена да се сместимо и за све спремимо.

Ја сам на све стране прегледао земљиште, јер сам први пут у оним крајевима био.

Место где смо се сместили, да Турке дочекамо било је врло згодно, у једном гајићу. Пред нама на растојању 25—30 корака, било је село Рађеновићи, и кућа попа Сурова Рађеновића. Између нас и села била је дубока и од воде раскопана јаруга, преко које се није могло на другу страну прелазити, него се морало далеко надвисити и тек онда у село прећи. Иза леђа једва 150 корака, био је скупни турски и аустријски пут, где је одма и сува граница.

Кад смо ту стигли, све ми је то испричао стари хајдук Марко Цагало Грубишић, родом из Попине у Лики. Он је од прилике знао, да ће Турци преко Крчког брда, баш на село Рађеновићево кренути, те да ћемо их ту лепо моћи дочекати и побити. „Ако нам до невоље дође“ тако ми рече хајдук Марко, ми ћемо врло лако на аустријску страну, и онда нам је пут све до Тишковца и Пролога планине слободан. Рачун Марков био је добар, није се баш у ничем варао.

Нисмо дуго чекали. Из далека чуло се турско халакање и урлikање, док се најпосле више села на равници Турци не показаше, онде се зауставише и кичеђиваху се. Турци нас нису приметили, а нису ни могли знати, да смо ту. Народ је још пре из села избегао и отишао у лички Срб.

Кад су се Турци искупили а могло их је око 1500 бити, почну у маси на село јуришати. Кад дођоше близу села, и нађоше се на врло згодној пољани, отворимо ми ватру и пуцњаву. Турци су ишли у гомили, те од нас немогоше ни најгори стрелац промашити. Леп је то био бој, и чисто ми је срце у грудима од радости заигравало, како Турци падају и гину, сплету се врло брзо, и место да наступају они ударе натраг, носећи своје мртве и рањене собом.

Ја сам хтео да ми како пређемо поток и јаругу, па да их погонимо, али хајдук Марко то нехтеде, него ми рече: да ће Турци и опет нападати, па да је најбоље да се с места не мичемо.

Није прошло неколико минута, али се опет зачу страшно халакање и урлikање, то је био знак да Турци опет наступају. Ми смо се радовали, па како смо већ у ватри и боју огрејали, сваки је жељно ишчекивао окршај. Турци се опет на равници појавише, па одатле у трку према селу похиташе. Ми их опет дочекамо и ватру отворимо. Знали смо, да нећемо село одбранити него ће га Турци ако само видишу, освојити и запалити. Њихова сила била је велика, а ми слаби и преслаби.

Тек што је бој на ново започео, и Турци почеше падати дотрчи ми једно српско момче из личког Срба, па ми саопшти, како уз воду Србицу иду турски коњаници; има их до 600, и да ће врло брзо „пашиним путем“, иза леђа нам стигнути. Хајдук Марко чуо што ми момче прича, па палећи на Турке уједно питаше: „шта вели тај момак, где су друге Турце? Кад је чуо, да коњаници „пашиним путем“ долазе, рече ми: Заповеди да људи у реду узмичу, јер

достојним оне привржености, коју је народ српски свагда указивао дому Обреновића.

Живео народ српски!

Политички преглед.

Да се оптужи министар. При вежбама домобранске војске у Монору била је на стану главног команданта истакнута црно-жута застава. Неко је ту заставу ноћу скинуо, бацио је у блато, а мотку од заставе искр'ао. Но на томе није остало, него се покренуло питање, откуда у домобранској војсци црно-жуте заставе. Ствар је дошла и пред сабор. Посланик Хелфи интерпелисао је министра домобранства, зашто се црно-жута застава употребљује у домобранској војсци, кад је по закону застава те војске мађ. тробојница. Министар домобранства је одговорио, да је истина, да је мађарска тробојница застава домобранске војске, а црно жута застава употребљује се само као знак. У самој ствари одговор министров није никакав. Одговорио је, тек да нешто одговори. Сад је клуб крајње левице у својој последњој седници закључио, да се поднесе предлог сабору, да се министар домобранства стави под оптужбу, што се црно-жута застава употребљује у домобранској војсци. Предлог ће тај поднети сабору Ираљи председник клуба крајње левице.

Српска народна скупштина.

II. редовна седница.

Београд 10. октобра.

Данас је био други редовни састанак, необично интересантан, због живости и бурне дебате.

Либерали су у данашњој скупштинској седници страшно насели. Они мисле, да морају у свакој ствари и на сваком кораку наћи кривицу радикалима. У јучерашњој скупштини још почео је либерал Стојан Рибарац да напада владу, како последњи избори у Србији нису били правилни. А сваки зна, да су ти избори били тајни и да је сваки бирач могао без зазора гласати како је хтео. Иначе су радикали имали огромну већину и онда, кад нису били на влади, имали су већину и онда, кад су их апсили и убијали, па није чудо, што су је имали и сад, кад су били избори слободни.

Но Стојан Рибарац и Авакумовић хтедоше у скупштини да направе мали лов. Но терајући лиса, они истераше курјака. Изазвали су радикалне говорнике, да испричају, како су либерали, док беху на влади, владали сурово и незаконито, чинили чуда при изборима, па сад мисле да морају и друге управљати онако, како су сами управљани, јер у свом уображењу не могу признати, да је ико бољи од њих. Свршило се с тим, да је либерал Авакумовић морао **изјавити**, да је било чуда под либералном владом, ал да су ту криви поједини људи, а не либерална странка. Па је морао и одати почаст оним радикалима, који су дизали буну под Христићем и страдали, борећи се против незаконитости. На крају је тако испало, да либерали, који су почели нападати, нису могли себе да одбране. Од сад ће сигурно бити обазривији, јер се осрамотили као њихов нико.

Седница је текла овако:

Председник **Никола Пашић** отворио је седницу после 9 сахата пре подне, са напоменом да је на реду читање записника прошлих седница.

Секретар Ђ. **Милијашевић**, чита записнике.

Секретар **Лука Лазаревић**, чита молбе и жалбе упућене народној скупштини.

Риста Поповић, обраћа се на председништво са питањем, да ли ће председништво да спречи да се о скупштини, не доносе изврнути извештаји као што је донела „Домовина". Извештачима, који лажно престављају рад скупштине и извргу ток седница треба показати врата. „Домовина" у својим извештајима износи неистине.

Председник **Никола Пашић** вели, да ће он опоменути извештаче да саопштавају тачне извештаје.

Секретар **Љуба Јоксимовић** чита имена народни посланика, од који 9 није дошло у седницу.

Председник **Никола Пашић** констатује, да је присутан довољан број посланика за решавање, и да се може даље расправљати извештај верификационог одбора.

Пера Максимовић одговара Рибарцу на његов јучерашњи говор као да садања већина скупштинска није израз воље народне. То је дрско подметање. Не стоји Рибарчева тврдња да су бирачки спискови удешени у корист садање већине. (Тако је.) Лаж је да смо ми под ноге бацали слободу. Знате л' ко смо ми, а ко сте ви? Ми страдамо, ми тамнујемо за слободу (вичу „живио"), а ви кад сте на власти претстављате црни назадак (на галерији немир, један глас: „подла је борба либерала!" Председник опомиње галерију, да се мирно понаша, јер ће је испразнити.) Говори о уставу од 1860. г. који је око себе развијао страшан задах. Народу сте дали устав само по форми а са разним одредбама учинили сте, да је било као и без њега. Против таког устава борио се народ 20 година. Тај је устав стао краља Милана круне. Какви су били ваши избори? Сетите се јагодинског избора у вашем добу. У почетку ваше владавине погазили сте слободу избора. За претставнике јавног мнења тражили су ваши људи у скупштини полицајски надзор, а слободу штампе сте сузили, крњили сте и остале слободне установе. Оне, који су тражили и бранили те установе, називали сте противницима престола. Слободу сте газили и кад сте били у власти и у опозицији. 1880. г. створена је напредњачка странка, која је пошла путем либералне. Ко се борио против напредњака? Ви — не! 1883. г. имали смо већину, коју је Никола Христић растерао, онај исти Христић, који је вама час крвав, час добар. Камо вашег протеста онда — онда? Та погажено је не само наше, већ и ваше право, право целог народа. Зајечарски устанак није била проста буна, већ протест против рана, заданих домовини. Камо бесте ви онда? Ми смо промену устава искупили својим гробовима. Кад је требало жртава, крви вас не беше. (Тако је! Бурно одобравање.) Нови устав није поклон народу, већ потреба коју је он извојевао. При изборима за велику народну скупштину бира народ скоро 500 радикала. Земља је дала нама своје поверење. Са оних места (показује на министре) ви и ваши последњаци напредњаци растеривали су народну скупштину. Сад тог неће бити. Ми смо затекли земљу у најгорим неприликама. И ви сте се баш тада скемили на нас, измишљавајући неку несигурност у земљи и т. д. Та ви нам још ни једно добро дело наше нисте признали.

Ми отребисмо земљу од туђинштине. Ви немате стида кад говорите да је народ и сада под притиском гласао. Ви сумњичите 160.000 бирача, да нису слободни грађани слободне земље. Вама нико неће оспоравати већину, кад је збиља добијете. Вашом борбом, извртањем хоћете да докажете да народ није дорастао за слободу, да је за њега слобода — опасна. Ми ћемо слободу навек бранити, нико нам је више неће отети. Кликнимо сви: „Живела слобода!" (Скупштина се одзива са бурним „живела"). Предлажем да се прими извештај.

Љуба Јоксимовић говори о намесницима и вели, да је ту влада као што треба поступила. У Београду требао би да буде нов избор председника, и да се то догодило раније ко зна, да ли би сада седео у скупштини један угледан члан опозиције. (Смеј. Одобравање.) Што се полиције тиче, ту готово Рибарац има право. Ми смо затекли апарат, који је 12 година удешаван, да терорише. Па тешко је то сад привићи га да буде другчији. То би било из једне крајности у другу. (Смеј.)

Риста Поповић у подужем говору, доказао је врло успешно да је извештај одборски сасвим правилан и да га треба примити у целини.

Јов. Авакумовић прима бачену рукавицу, и одговараће Пери Максимовићу. Ако буде оштрији није крив; изазвао га је смедеревски посланик, потрвањем питања које није на дневном реду. Године 1858. либерали су први повели коло уставности. Признаје, да је садањи устав напреднији од старог. Либерали су радили за слободу, а ви спречавате слободу својих противника. Ови су избори незаконити. Одбија прекор, да су либерали непатриотски радили. Радикалци су пошли путем напредњака, тако ће и проћи. За злоупотребе појединаца, не треба читаву либералну странку кривити. Либерали се нису гадно понашали према радикалима. Одаје част нар. протесту 1883. год. и људима, који су тада претрпели казну. Избори 14. септембра нису били слободни ни законити. Либерални чиновници су отпуштени, изабрани председници општински либерали, нису уведени у дужност. Ето нек потврди г. министар.

Министар унутрашњих послова: То није истина.

Сад се догодила комична сцена. **Авакумовић** наводи два случаја и позива се на поп-Тасу Вукосављевића да му потврди. Овај вели да су председници уведени у дужност. (Општи смеј.) Авакумовић једва долази к себи од „наседанија" и наставља износити „неправилности" при изборима. Говор му је остао без утиска.

После њега је **Пера Максимовић** у личној ствари одговарао, побијајући неистине, изнесене са либералне стране.

Говорили су још Ранко Тајсић, ђаја, а нарочито је био од утиска говор К. Таушановића, Дебата се продужава у III. редовном састанку, који ће бити сутра 17. о. м.

ДОПИСИ.

Мађар Чанад. (Разболео се владика.) Већ је две године дана како у тој општини агују неких 5 поглавара, на „фини" начин наименованих од темишварске конзисторије и поред толиких молбеница од целога села са неких 126 потписа, — опет и данас још оста та општина без законитог стања и ко зна, докле ће још тако трајати.

На основу превишњег решкрипта наша црквена скупштина састоји се из 30 скупштинара, 12 одборника — и то је законито заступништво црквене општине. Но на основу „темишварских параграфа", већ две године дана царствују пет скупштинара, — то је заиста нешто што ваљда у целој нашој митрополији не постојава.

Да је свему овом крива епархијска власт, то ћемо одма доказати. Године 1886. јануара, организовала се чанадска општина са 30 скупштинара, али је упала у ту погрешку, те је заборавила и то с вољом председниковом, да и за црквени одбор треба још 12 лица обашка — те оних 30 скупштинара раздели на двоје те буде пола одбор, пола скупштина. Председник се бојао ако се повећа број, да ће бити други изабран а не он за председника, те је владао са таком незаконитом управом на миру све до јануара 1888. дакле две године дана.

Од куд је оваку управу епархијски одбор потврдио, сам ће га Бог знати, тек већина скупштинара не беше задовољна и грдна већина да оставку с разлогом, да се избор мора на ново обавити, а с тим се и све село сложило, — остало је само њих петоро који нису зафалили и који не ће да се обави избор. Њима је добра управа и с пет чланова, само да не буду нови избори.

То је трвење трајало две године дана, до јануара 1888. кад је требала трећина скупштинара да вади коцке, а то је: од тридесет њих, треба 10 да отпадну. Почем није остало више само пет скупштинара, то се од тих 5 не може вадити трећина, осим ако се не би који преполовио, а све да их је 10 остало, па им је опет после две године истекла перода — и по томе јануара 1888. по закону, не беше ни једног скупштинара. Те народ видећи да је сасвим остао без заступништва, нехотећи напустити своју цркву и школу — састави се, изабере по закону 30 скупштинара и осим тога још 12 одборника — и по томе створи потпуну управу која одговара решкрипту, почем оно што је епарх. одбор потврдио — само кипеским параграфима одговарати може.

Међутим су од стране народа силне тужбе ишле пре тога у Темишвар, да незаконити председник са својим крњастим друштвом, свакојака чуда прави и незаконите седнице држи, — почем је за црквену скупштину, да се само отвори, нужно 25 чланова, а овде се све ради и с пет чланова, — дакле неко чудо. Епархијски одбор је тужбе народне под купус бацио.

Ма да је видео епарх. одбор да народ хоће законито стање: са 30 скупштинара и 12 одборника, — он пошље инквизиторе и начини целу комедију — а већ сам је крив. И место да је одмах увео законито стање, па ма и не признао ону управу коју је народ поставио, но да је наредио друге изборе, он је тих 5 скупштинара на ново поставио за господаре, а све село растерао.

Но априла 4. смилова се и посла акт, да је општина заиста у незаконитом стању и заповеда, да се што пре обави нов избор. Ево већ две године, нема од избора ни трага, ни гласа. Поче народ опет тражити своје право — а конзисторија одговори: причекајте, стара је општина апелирала на саборски одбор; — дакле стара општина: — пет скупштинара. А од куд могу апелирати, кад им није слободно ни седнице отворити, јер их треба 25 да могу радити шта?

Једва после годину дана, саборски одбор донесе решење: треба вадити трећину дакле — од пет скупштинара треба једног преполовити, па да се вади трећина.

Епархијски одбор ма да је увидео, да је сав народ за нов избор, — призна да треба увести законито стање, али забрани људма да учитеља смеју бирати: шест година за скупштинара.

И морао је најпосле сам лично владика да дође, да изјави, да му је Мађ. Чанадска општина већ додијала и да се „разболео" од једа што му не испада за руком да они буду у општини које он неће.

Почем је у Мађ. Чанадској општини незаконити председник са претворном скупштином и сад царствују, законите организације никако нема, — можете мислити како је школи и општини.

Са баранђанске скеле, октобра 1889. Нека нико не мисли, да ћу ја што о скели писати, та скеле још нису за то стекле заслуга. Оно истина, да су о видовданској прослави имале куражи преважати госте за Раванику, оно би се и оне удостојиле те лепе среће, да се кроз јавна гласила прославе. Овако, нек' их славе они којима у време раваничке славе — оне — у служби стајаше..... Па о чему боже, пре да вам пишем. Кад наше скромно местанце — којем и ова скела припада — много и сувише новости има. Овде вам се мала и злати црква, кречи тороњ, генерално реновише бележнички стан и т. д. па све те ствари треба да су у свету, на широко и надугачко чувене, ако не, виђене. Па и о тим нашим ретким новостима нећу овом приликом писати. Све све наше промене гањају ме, да овог пута коју о нашим школама рекнем.

Ред је, а потреба више, да рекнем коју о стању наших школа овде. Мислим да је на овом месту, у прошлој години, обзнањено читалачкој публици, да се у Баранди отвара и трећа школа у којој ће учитељица предавати. А баш и ако није ово учињено, оно нека се сада зна, да овде сада постоје три школе са три учитељске снаге. Разреди су комбиновани тако, да један учитељ има I. разред мешовите деце, дочим остала два учитеља на-

---

смо сви изгинули! Турци су већ у село продрли, за куће се завлонили, те им наше пушке немогоше више сметати. Ја нередих, да се узмиче али у поретку и лагано. Кад смо се кроз шумицу пробили и на скупни пут изашли, већ су се и турски коњаници врло близо примакли, и само им је једна мала препрека на путу била, да нас нису могли у трку напасти. На скупном путу била је на једном месту узбрдица, и попрогова, па су Турци морали са коња сјахати и пешице уз оно брдашце ићи.

Ми смо имали времена, да на аустријску страну прећемо и ту се у шумици привријемо. Турци су нас приметили. Но ми мислисмо да Турци неће смети на аустријску страну прелазити и на нас нападати, у ствари није тако било, јер чим су Турци село Рећеновић похарали, и запалили, одмах су на нас напали. Коњаници су прешли поврај нас и упутили су се на Осретке да запале сеоску цркву, која је била као парохијална црква за Србе из личких и босански Осредака, а била је на личкој страни. И војвода Голуб Бабић добро је рачунао, да ће Турци тамо доћи. Пешаци Турци, који су нас претекли, нису преко оне јаруге и потока прешли, него су се ниже спустили, и уз једну увалицу уз поточић на више прешли, те се и они упутили на Осредке. Многи наши момци, а међу њима и хајдук Марко, похиташе преким путем, да се опет војводи Голубу приближе, а ја сам остаде момчад прикупљао, па да кренемо онамо, где видимо да ће од потребе бити. Тек што намислих да кренем, али се уз јаругу поврај потока зачу страшно халакање и урлиање Турака. Похитах с неколико момака да их сретнемо и да се побијемо. Турци су гонили једног Србина родом из Купинова у Лици, неког Марка Бурњају, сустигоше га и одрубише му главу. Ми попуцамо на Турке, али они у великој маси нагрну на нас. Није нам друго преостало, него узмицати и на више бегати, док се шумице не дочепамо.

Турака је било много а нас мало; моја момчад разбегну се, а уз мене остаду само два храбра момка, неки Ридић и Клакић с Осредака, а други се посакривају по шумици. Мене и ова два момка сбледе Турци и дотерају нас под један стредак где смо могли ни напред ни натраг, него ту се прибили и чекали на готову смрт. Нисмо дуго чекали и Турци насрнуше. Срећа је била, што се нисмо уплашили и што смо имали добро оружје. Ја сам имао великог црногорски револвер, ког ми је поклонио црногорски војвода Илија Пламенац, кад је пре уставка у Трсту врадом оружје, муницију и остаду спрему за Црну Гору преважао, а ја сам му са још једним пријатељем на руци био. И моја два друга били су добро наоружани, те смо могли да се бранимо или бар главе да заменимо. Турци су бацували и већ испред нас били. Али кад загрмисмо ми из револвера, Турци се од пуцњаве уплашише и окренуше леђа. Ето нам изненада јуначтва. Моје име постало је оног дана свугде поznato. Сви четници без разлике, као и лички Срби прозваше ме јунаком и ако то није било велико јуначтво, него само по случају, јер се иначе није могло. Или се бранити, или срамотно погинути, другог пута није било.

Знали смо, да ће Турци опет нападати и да нећемо моћи други јуриш и нападај издржати, те се преместимо с оног места, попнемо се невако уз камењак, па се у шумици „јуначки" саврижемо. Није прошло неколико тренутака, а ми чујемо страшну пуцњаву под осредачке праве. Турци су тамо допрли и хтели збиља праву да запале. Војвода Голуб дочека их, убије неколицину и врати Турке. По несрећи опет се Турци овим истим путем, поврај мене и моја два друга врате. Више пута прошла је на 5 корака далеко од нас чета Турака тако, да је случајно који на страну свратио, би на нас наиазио, пак ето опет мегдана, ал и глава доле.

Сви су већ прошли, а ми „јуначки" у грму као зецови мирно седимо. Већ се смрачило и ноћ наступила. Турци отишли на босанску страну где су се утаборили.

Куда је војвода Голуб с војском отишао и где су моји остали момци, нисам знао. Кренули смо да идемо даље и то управо у Срб. Успут свратили смо у једну сељачку кућу на личким Осредцима, где затекнем једног старца из Босне, који је онамо пребегао и склонио се од Турака. Тај старац био је неки Дацановић, ког је син баш у овом боју погинуо, а он није још ништа о томе знао. Кад смо у кућу ушли одма нас понудише да седнемо и почеше нас питати: да ли смо гладни, те желимо ли, да нам што-год за јело спреме. Читав дан нисмо баш ништа јели, па и ако смо били као мрки вуци гладни, не падаше нам јело на памет. Жене су нешто спремале а ми смо се упуштали у разговор с Дацановићем и другим укућанима. Говор је био о боју и ко је погинуо. Вечерали смо и требало је поћи. Пре него што ћемо поћи, запитаће ме старац Дацановић: „Кажи право, тако био здраво: зна ли московски цар за овај устанак и овај наш посао?" Ја му не знадох право рећи, нег му рекох: „Сваки народ, који жели да се ослободи, мора се за своју слободу борити. Време је дошло, да се куцне крст и топуз, а што ми не узмогнемо, урадиће наша браћа у Црној Гори и Србији, а Русија ће поклепати, па тешко Турцима!" На те речи примети старац: „Ако је тако, нећемо пропасти, ја радо жртвујем свога сина; да сам млађи и ја би пошао да погинем!"

Старац није знао да му је син већ погинуо.

П. У—ић

стављају старије разреде и то: мушка и женска деца одлично. Па и ово још није оптерећавајућа околност, да би морао о том овде причати. Но у ствари је то, што немамо довољног простора камо се има трећа школа сместити.

У овој већ наступившој школској години овако стојимо са бројем обвезне школске деце. I. разред мешов. школе броји 64 женск. и 48 муш. свега: 112 учен., мушки II. III. и IV. разр. има 82 учен., женски: II. III. и IV. раз. 76 ученица. Први разред и старији мушки разреди могу се још које како сместити у дојакошњим школ. дворанама. Женски старији разреди апсолутно не могу се никако сместити у дворани, која је за нужду из биртијске собе, у школу преобраћена. Јер, у тој соби могу само највише 40, одраслији ученица стати, а остали 37, учен. немају места. У овим околностима школ. власт предлаже, да се I. разред делимице одпусти за ову годину, док се ново школ. здање не подигне, па да тако сувишни број из старијег женског разреда припадне учитељу I. разреда. Ово је дакле чврста одлука школ. власти, уз прикос свом стварном разлагању учитељског тела, да такав закључак долази у опреку са постојећим школ. одредбама.

Нека ми је дозвољено да запитам господу чланове школ. власти, чиме правда свој закључак? Да ли тиме, што нема спремне школ. дворане? Ако мисле господе, да је ова околност довољна за извиву њиховој намери, онда се бога ми љуто варају. Нека се спомену господа, да су приликом отварања треће школе најсвечаније дала уверење школској власти, да ће школско здање до почетка ове, већ настале, школ. године готово бити, те неће бити потребе, да се до близу 60, које мушке, које женске деце од полажења школе ослобађају, као што то беше случај у прошлој школ. години. Али као што обично то бива код многих наших општина, где људи стара кова, воде у овим приликама меродавну, па излази ова већ позната изрека: „кад су стари наши могли и с једном школом своје синове изобразити, да их данас на стотине славних мужева у нашем народу имо, онда је нами и сувише било две школе, а не бацати општину у грдне трошкове, да ће сирома народ, под тим и многим другим теретима, скоро до банкротства доћи.“ Према таком схваћању па и тумачењу школ. питања, није чудо, што се овде све друге ствари предпоставише зидању новог школ. здања, као што су: обнова бележничког стана, која свота, око те радње, достиже до близу хиљаду фор. са којом свотом би се, поред овог школ. здања, и трећа школ. дворана дозидати могла. Не знам довле ће се, у опште, са школама и њезином организацијом, према духу времена, тако мађијски поступати?! Не мислим овим замерати, што се бележнички стан обновио, јер томе је крајње време било. Само не разумемо, зашто се и за много врешније ствари, као што је подизање школе, не заузимамо у тој мери, него када је о томе реч, а оно извесна господа — пред којима игра главну улогу реч: „ја“, запомажу: „Ето силне дације расељавају народ, па коме онда да зидамо и стварамо још школе“ и томе подобно, може се само из части уста сваком приликом чути.

Оволико написах онима, који у ово препотопско апостолисање верују. —ка.

Из науке.

Ново око.

Човечје око је заиста дивно удешено. Колико је сјаја у њему, па како је провидљиво; како је дивно ишарана сенница, па каква дубина, каква чаробност у њему! У њему се огледа живот, страст, жеља и светлост! Да све те очи склопите, шта би остало онда од света?

Па опет су људи изумели ново око, које ово ваше усавршује, надмаша и које је још чудноватије.

То ново око широко је један метар, а дубоко је петнаест сантиметара. Састоји се из великог стакленог сочива, а превучено је врло осетљивом хемијском превлаком, што замењује мрежну кожицу на нашем оку.

То је збиља дивско око, јер човек са истинским таквим оком морао би сто метара висок да је. То дивско око четвероструко је боље од нашег, јер види брже, даље и дуже, а осим тога може све, што види, да ухвати, да сачува и да задржи на себи.

Брже: За хиљадити део секунде фотографира сунце, његове пеге, његова узвишења, његове пламенове, ватрене брегове.

Даље: Управљено по највећем ноћњем мраку на небо, провалази оно у бескрајним пучинама вселене звезде и светове, које нигда наше око ни каквим великим и јаким далековидом не би угледало.

Дуже: Оно што ми после неколико секунда пажљивог гледања не можемо да видимо, нећемо у опште никад моћи ни видети; новом оку треба само да гледа, па после четврт сата видеће, што пре није видело, после једног сата још ће боље то видети, а што дуже гледа нешто, тим ће све јасније и боље видети, и то, све без икаква напрезања.

На превлаци оној остаје све, што види ново око. Наше око задржава слике само за тренут један. Претпоставимо, да убију човека, баш кад мирно седео на столици па гледао кров прозор, па одма за тим да извади том човеку очи и те очи да се замоче у растворену стипсу. На очима тим остаће слика прозора, са тамним оквирима и јасним окнима. Али у обичном животу на нашем оку не остају слике.... било би их у осталом и сувише много. Дивско око, о коме је овде реч, задржава све, што види... треба само мењати ону превлаку.

Ново је око фотографско око.

У Париву су били ту скоро најзнаменитији звездознаоци и саветовали су о томе, колико ће то око допринети, да људи још боље испитају и сазнаду звездано небо.

Грдне фотографије месеца, сунца, звезда па и планета поднете су том збору, а по њима се види, шта све можемо очекивати од испитивања звездана неба тим оком. Многе фотографије показују планинске котлове и брегове у оној величини, у којој би их на четрдесет миља иначе могли видети.

Ово око, дакле, пре свега види даље, боље и не умори се гледањем. Ниме ухвати (фотографира) човек муњу, па онда може на фотографији мирно да посматра, како муња пара ваздух, на какве препреке при томе наилази, како због тога мора да верда и шара. Ново око ухвати коња у највећем трку, те изгледа као да је на један пут стао; ухвати брзи влак, кад најјаче јури, тане од топа и т. д.

Ново око види брже и боље. Па онда продире оно и види тако далеко, докле ми не видимо ништа и где не ћемо моћи никад ништа ни видети.

Најбољом справом за гледање на далеко можемо ми данас да догледамо звезде 14. величине. То је од прилике 44 милијуна звезда, које можемо том справом да видимо.

А како је са новим оком? Управимо ли га према небу, прво најсјајније звезде јављају се на његовој превлаци и фотографирају се на тој превлаци. Петхиљадити део секунде треба том оку, да фотографира звезду прве величине, стотинити део секунде да фотографира звезду друге величине; за звезде треће величине треба му три стотинити део секунде, за звезде четврте величине десети део секунде, за две десетине секунде фотографира звезде петог реда а за пет десетина секунде звезде шестог реда. Ново фотографско око може, дакле, за пола секунде да види све оно, што можемо ми својим оком да видимо.

Али то није ништа. И оне звезде, које тек највећим дурбином можемо да догледамо, хвата и фотографира ново око. За једну секунду фотографира оно звезде седме величине, за три секунде звезде осме величине, за осам секунада звезде деветога реда, за двадесет секунада звезде десете величине, за по минута звезде једанаесте величине, за два минута звезде дванаесте величине, за пет минута звезде тринаестог и најпосле за тринаест минута звезде четрнаестог реда.

За четврт сата имамо на превлаци новога ока цео небески простор фотографисан, а с тим простором и све, што је у њему, све, за шта је човек до данас сазнао и све што би тек тешком муком, дугим и напрезним мерењем, може бити, пронашао.

Но сад тек долази највеће чудо.

Ново, фотографско око може да гледа и у непознате светове. Звезде, које ми никако не видимо, оно види. За тридесет и три минута фотографира оно звезде петнаесте величине. За то време похвата фотографско око 134 милијуна звезда, а за један и 20 минута фотографише оно звезде шеснаестог реда и онда је похватало свега 400 милијуна звезда. Сад се на превлаци његовој виде звезде као нека сјајна прашина.

Још до данас није човек могао да прозре и продре тако далеко у бескрајност. Ново око фотографише звезду, па ма како она далеко да је, слика та остаје, те се може мирно посматрати и проучавати. Даљим усавршивањем тога ока можемо лако до тога доћи, да ћемо на његовим фотографским сликама звезде Марса и Венере видети у једанпут становнике на тим звездама. Снага фотографског ока иде у бесконачност. Ухвати оно звезде 15. 16. 17. реда, фотографише сунце, као што је и ово наше, које је међутим тако далеко од нас, да треба хиљадама, а, може бити, и милијунима година, док светлост његова до нас допре, а сунчана светлост прелази за једну секунду 300.000 километара. То је сунце тако далеко, да његова светлост, што 'но вижу, и не допире до нас. Никада то сунце не би човечје око угледало, никад не би без новог фотографског ока ни сазнао, да има тог сунца. А ето, слаба светлост, која из таке даљине долази, доста је превлаци на фотографском оку, па да ухвати слику тог сунца и да је задржи.

Па и звезду 18., 19. и 20., па и ону најсвећушњу звезду моћи ће ново око да фотографише. Ту звезду не може човек ни највећим дурбином догледати. Светлост те звезде путовала је милијунима година, док је до нас дошла. Кад се кренула на пут, онда још није било ни човека на земљи; онда се тек почело стварати оно, што је данас на земљи; онда се тек валда почели да зачињу у праморима, пре него што се и појавило суво земљино из тих мора, они први стихијски створови. Превлака на фотографском оку одводи нас у прошлост вселене. Док је зрака тога сунца доспела до превлаке новога ока, збила се историја наше земље, а у тој историји човечанска историја није ништа друго, него један талас, један тренутак. А за то време збила се и историја тог далеког сунца, што га сада фотографише ново око. Могућно је, да се то сунце већ и угасило, може бити, да га и нема више!...

Тако ново око, водећи нас у бесконачност, одводи нас уједно и у вечност.

Бесконачност! Вечност! Садања астрономија баца нас у бесконачност, у вечност. Кад би смо могли као муња летети, требало би годинама да летимо, па да доспемо у просторије, где ти далеки светови светле, али баш кад би смо и могли тамо доспети, не би то значило ни да смо један корак напред корачнули у бесконачност простора, јер тај је простор без граница, бесконачност без мере и свугде, на све стране има толико светова, толико сунаца, која једно за другим иду, да би добили читаво море од светлости, кад би пустили фотографско око да ради, тако би се много на превлаци нагомилала много тачака. Јер свугде, ма куда погледали, има вазда тих сунаца. И ми живимо на једном од тих светова, на једном свету осредње величине, на незнатној тачци безграничне бескрајности, у којој светле безброј сунаца, на скученом обворју, као црвак у чаури, не знајући узроке, ми творевине једног тренута, гледајући на свет, не познавајући га, не видећи скоро ништа, сићушни тек да можемо уобразити да нешто знамо, па чак и да се поносимо, а због тога да се осећамо и срећними, и да бајаги владамо природом, горди што држимо за истину оно што тек уобрзавамо. Брзо решавамо сва питања. Хоћемо сад ово сад оно да смо, представљамо свет сад овако сад онако, али најпосле сумњамо у све, јер не можемо о ничему на сигурно судити.

Наша сићушна планета (земља) још је и сувише велика, да је можемо схватити. Изумели смо родољубље, створили смо неке друштвене групе, а све се то на оружју оснива.

Ох, кад би могли они, који управљају народима, законодавци, политичари да посматрају небесну карту и кад би могли да је разумеду! То тихо посматрање више би, може бити, користило човечанству, него сви саставци владара, него сви дипломатски говори. Кад би смо знали како је сићушна земља, може бити, да би смо престали да је делимо на комаће. Мир би тада овладао светом, настало би друштвено богатство, место војничког лудила, који нас упропашћује и срамоти, нестало би политичких страна, а људи би могли проучавати вселену и да живе у истини правим животом. Али тога неће скоро бити. Фотографско око још ће многу и многу небесну тајну отерити, док не дођемо дотле, да човечје око види једном да разум и наука владају на овом нашем мехурићу од пене, на нашој земљи.

(К. Фламаријон.) ≃

Вести из места и са стране.

Опет се обронила земља. Било је већ случаја, да се земља при копању ровова за канализацију у Новоме Саду обронила, па том приликом затрпала и једног радника, који мал' није главом платио. То је добра опомена била по оне, који руководе копање истих ровова. Па опет се десило данас, да се земља обронула и претрпала сада три радника, који, истина, остадоше неповређени, али могли су боме и зло проћи. Опет велимо, да би требало боље пазити.

Хоће да буде самосталан. Надвојвода Јован, члан наше царске краљевске породице, одавна није могао да буде онакав како се од њега тражило. Што год му се није допадало, он је то жигосао, и био је врло слободоуман. С тога није могао остати у војсци, где је био генерал, но се ставио у мир. За тим је положио испит за поморског капетана (он располаже иначе великим знањем и много је писао) и сад се одрекао сваке титуле, сваког дохотка, који му припада као члану царске куће, те хоће да промене име, да буде прост грађанин и да иде у свет, да као поморски капетан тражи себи зараде. Његова молба у том погледу одобрена је, јер се он није хтео оканути својих намера. — Ово је заиста редак случај самосталности. Као надвојвода није могао бити самосталан, нит имати своје воље и он се одрекао свега, да може постати — слободан грађанин. Ова је вест јако изненадила и много се о томе пише и говори.

† **Паја Муачевић из Осека.** Ономад, 11. октобра сахрањен је у Осеку честити старац Паја Муачевић. Покојник је за сво време свога живота био и остао ваљан Србин, а у истом духу је васпитао и своју децу, која данас у Осеку заузимају врло одлична места. Покојника жали супруга му Пулхерија са четир сина (Пера, Паја, Јован, Васа) и једном кћери, три снахе и шеснајест унучади. Лака му црна земља!

Досељавање из Црне Горе. Како смо извештени већ су почели стизати досељеници из Црне Горе.

Прешле у православну веру. Пишу нам из Доњ. Петровца (у Срему): „У месту Доњим Петровцима прешле су две Немице у срп. прав. веру. Једно је Регина Киндл домаћица Илије Михајловића из Добринаца (родом јо из Чегина) а друго Лиза Хеп из Пећинаца, која се одма у Петровци за момка Светозара Матића удала. Обе су захтевале себи за кума тамошњег учитеља Лазара Живојновића, који их је нашој вери приближио и упознао. — Лизу је крстио раније, те јој име Мара наденуо, а Регину Киндл 9. о. м. на дан св. Стевана деспота српског и тај дан препоручио јој за крсно име. Чин крштења обавио је Н. Бошњаковић пар. адм., а присуствовао је као други сведок г. Паша Прерадовић путинички учитељ. — Живојновићу учитељу ово је већ четврто кумство при прелазу из католичке у православну веру.“

Потукли се Чивути у синагоги. Пишу нам из Илока: „Прекјуче у петак као завршни дан светковине „Торе“, „Синхад тојра“ догодио се у овдашњој јеврејској синагоги овај случај. Овдашњи Чивути подељени су на две секте, на ортодоксе, т. ј. староверце „шнеклароше“ и напредњаке т. ј. Чивуте без зулова (шнекли). „Шнеклароши“ се некако дочепаше власти, те уђу у црквени одбор изабрани и као такови отказаше одма своме рабинеру службу, из разлога, што рабинер нагиње више напредњацима. Дакле, просто из узрока што није доста, по њиховом схваћању, побожан. Но сад скочи сва напредна опозиција против овога одборског закључка, јер по правилима овд. јеврејске црквене опћине може рабинеру само главна скупштина службу отказати и не дадоше свога рабинера истерати, него га прекјуче после подне у сред „вечерња“, певајући неку чивутску победоносну песму унесоше у синагогу и посадише на његово место. Сад тек наста прави шкандал. Један шнеклерош, кад виде ово, стаде призивати Јехову у помоћ, а при том пљескајући рукама свом снагом. Кад то виде опозиција, почну сви такође пљескати рукама, позивајући такође Јехову опет за њихову ствар, и тако се ту изроди права свађа и ларма, као у каквој биртији. Председник општине, неки Херман Функ позиваше опозицију, да престане пљескати и одвише метанисати, а ови опет одговорише, да кад смеду то шнеклероши, да онда могу и они. На што им председник одговори да су шнеклероши побожнији од њих и да смеду то чинити. Сад тек наста дрека. Скочише један на другог, претећи песницама један другом и један другога називајући лоповом, (ганеф) хуљом, магарцем (хамер), лудом (нарах), а при том и српски псовајући матер и опа. После свршене комендије разиђоше се сви кући, само осташе још неколико шнеклероша да доврше своје молитве, а такође остаде још и рабинер. Но ово остајање шнеклероша паде у очи неком Филипу Фуксу, те се прикрије у синагоги да види шта ће ови. Кад се шнеклероши видеше са рабинером сами, затворише црквена врата, те почну јуришати на њега, да га туку. Но када то опази иза стуба прикривени чивутски „Краљевић Марко“ Филип Фукс — зграби некако мотку од „неба“ те удри по шнеклерошима, и тако их поштено испребија и ослободи рабинера. „Шнеклароши“ једва погодише врата и побегоше куд који. Као што чујем, јуче су однели мотку (држаље) од „неба“ овд. кот. суду и предали, као „корпус диликти“ те учинили пријаву. 2×2=4.“

У ствари грозног злочина што се над Кулом пре десио. Пишу нам из Куле: „Све сам до данас ишчекивао, е да л' ће се кривци изнаћи, који убише оног сиромаха слугу, овдашњег великог трафиканта, но до данас се на сигурно не зна још ништа. Толико вам могу јавити, да је до данас преко 30 особа у затвору било, које су испитивали а као што се говори и немилостиво тукли. Чак из породиљског кревета су једну жену донели у варошку кућу. Сада у недељу и пред нашом црквом је биров огласио, ако би ко знао, ко је тог Рушњака убио, добиће одма 200 фор. награде. Родољуб.“

Најскупља књига на свету. У Ватикану налази се једна библија на јеврејском језику, која је по свој прилици најскупља књига на свету. Год. 1512. био је папа Јулије у врло великој новчаној оскудици, те ту прилику употребе млетачки Јевреји, да је откупе, понудивши му толико злата, колико је тешка. Та библија пак тако је тешка, да ју два човека морају носити, важи око 325 фунти. Према томе цена би износила око пола милиона марака, па је ипак папа одбио да је прода.

Најновије вести.

— Јављају из Париза, да се одунуд кренуо бугарски кнез Фердинанд преко Беча у Бугарску. Дал ће баш у Бугарску не зна се.

— Јављају из Загреба: Саборски одбор који је претресао предлог Барчићев, који се тиче утеловлења Далмације Тројединци, донео је мишљење, да Далмација треба да се утелови Тројединци али за то сад није време, а кад буде време, треба сви они да учествују у том који су позвани, т. ј. не само Тројединца него и Угарска.

Народна привреда.

О нези копите.

Под негом копите треба разумети неговање копитног рога, да би се овај одржао у природном облику здрав и опругаст (еластичан).

Од велике је важности нега копита код ждребади. Најбоље утиче много кретање на сувом, али не каменитом земљишту. Копите се саме тару и само их треба од времена на време прегледати, да ли су се наједнако истрле, па ако нису, треба се помоћи и турпијом.

Кад се ждребад отхрањују (гаје) у штали онда се копите довољно не тару, бар не у тој мери у колико израшћују. Стране постају предуге пресавијају се или по некад и одвију се. Слабе крајне стране пресавију се унутра и сужавају жабични простор. Предња страна постаје предуга, отуд став кичичне кости стрм, стајање нестално и ход гегајући. С тога се морају копите повремемо скраћивати. Пресавијене крајне стране треба ножем сасећи, а спољашни доњи окрајак заокружити турпијом. Копите, које криво расту, треба тако дотеривати сасецањем, да се не квари правилан став ногу, па не само то, него и неправилан став ногу може се сасецањем копите дотерати. Осим тога треба постарати се за чистоту, брижљивим прањем копита и простирањем добре сламе.

Врло штетно утиче прерано поткивање младих коња. Копите се поткивањем спречавају у њиховом развићу, потковани коњи често се прекомерно напрежу и пре времена упропасте. — Умерен рад на њиви не шкоди младим коњима, а за ово није потребно поткивање.

Непотковане копите старијих коња, ако се довољно не истрљају због мањег покрета, треба одвремена на време турпијом заокружити и окрајке изравнати, т. ј. толико сасећи колико су прекомерно израсли.

Дуготрајним стајањем стешњавају се копите, које се зло потпомаже суботом. То се тиче предњих копита. Задње копите добијају влаге од измета.

Задатак неге копита је, све ове шкодљивости поткивања, као и шталског држања ублажавати. Пре свега треба правилно сваки 4—6 недеља копите сасецати или кајарити, чисто држати и влажити. Обоје постизава се простирањем суве сламе и посведневним чишћењем и прањем копита. Код задњих копита овим спречава се трулење жабица. Предње копите довољно се прањем навлаже, влага продре у копитни рог, због чега овај постане попустљив, еластичан као код непотковaних копита а овакав рог потпомаже растезању копите при оптерећивању њеном. Свакојако треба затим постарати се, да се копите опет не осуше, што се постизава мазањем целе копите (горе и доле) мешћу. Мазање копита има ту циљ, да спречи испаравање влаге, која је продрла у копитни рог. Не треба много масти за мазање, довољно је да се цела копита протрља масном крпом. Копитни мелеми, састављени из разних па и шкодљивих средстава, овде су сасвим непотребни. Свињско сало, маст, па и свака друга маст и лој само да није ужежена, као и чист вазелин, довољни су за мазање копита.

Свему овоме треба додати много кретање, али не и прекомерно. Кретање потпомаже кровоток у копити и растење копитног рога. Коњи, који много раде, имају по правилу боље копите но они, који већи део дана стоје у штали.

Облагање копита иловачом, мекињама, ланеним брашном, струготинама (од дрва), или стављање у воду, сасвим је излишно, кад се копите правилно негују; али се по некад морају употребити кад је нега копита недовољна, особито на предњим ногама.

Само мазање није довољно за омекшавање копита, увек мора претходно да се накваси водом.

Кад је сувише влаге, онда треба мазати копите копитним мелемом, који се гради од масти, лоја и воска или густог терпетина. „Теж.“

* * *

Како се цене економски листови у Америци. Др. Мартин Вилкенс, професор на великој школи за земљорадњу у Бечу, послат је био овога лета од аустријске владе у американске Сједињене Државе, да проучи стање тамошње земљорадње. Из међу осталога пише поменути професор са свога пута, како му је јако пало у очи, колико економских листова читају американски економи — фермери. У том лежи по његову мишљењу тајна земљорадничког успеха у Америци. Сваки фермер држи економске новине; у Јоги наишао је учени путник на једног, који је сам држао пет земљорадничких листова и то непрекидно учење и обавештавање прави је основ користи пуног рада на земљи у Америци. Најбољи економски листови излазе у Чикагу, али врло су добри и они из Њу-Јорка.

Трговина.

= **Нови Сад** 12. (24.) октобра. **Житарска радња.** Прошле, и у почетку ове недеље је на горњим нашим домаћим па и овим доњим пијацама радња са раном у врло незнатном правцу обављана. Било је и горе и овамо доле продаје из нужде, тако назване продаје због ексекуције, но како је сад већ то гадно време прошло, повратила се цена шеници и кукурузу на пијацама горњим, те ће оздравити цене и на доњим пијацама. Јуче је на будимпештанској пијаци отпочело чврсто расположење те су шеница и кукуруз са повишеном ценом пазарени.

На нашој пијаци преко целе ове недеље највише је новог кукуруза доважано; шенице је слабо нуђено. Цене су биле ове: Шеница 7 ф. 70—80 н. Наполица 6 ф. 90 н. — 7 ф. Јечам 5 ф. 10 н. Зоб 6 ф. 20 н. Кукуруз нов окрњен 3 ф. 30 н., неокрњен 2 ф. 20 н. Све од 100 кгр.

Брашно. По досадањој се цени брашна задоста троши. Изглед је ако пође цена шеници напредовати да ће и брашно за који дан поскупити.

Посао са производи у нас није што напреднији, цене су свему доста ниске. Маст свињска на више 58 ф. 50 — 59 ф. 50 н. Сланина сушена 59 ф. 50 н. — 60 ф., тешка паљена 62 ф. до 64 ф., од 100 кгр. Пасуљ бели крупан 7 ф. 80 н. — 8 ф., ситна пасуљица 8 ф. 50—75 н., жути 7 ф. 50 н. Кромпир 2 ф. 25 н. — 2 ф. 50 н. Лук црни 1 ф. 50 до 75 н. Све од 100 кгр.

Угојени свињи 40—44 н., од 1 кгр. Овци 8 ф. 50 н. 9 ф. 50 н., од пара. Теоци 10 ф. — 20 ф. од пара.

Вино. Ове недеље је изненада стигло горњих купаца на вино из горњих предела; јако се тражи ново бело. Цене су вину ове: Ново бело 10—12 н., шилер 10—14 н. Старо бело 10—16 н., шилер 12 до 18 н. Комовица 27—29 н., шљивовица 26—32 н. Све од 1 литре.

*

У **Араду** 10. (22.) октобра. Довоз са раном је доста знатан; воља за куповање уздржљива, цене су потиснуте на ниже. Шеница 7 ф. 50 н. до 7 ф. 70 н. Кукуруз нов 3 ф. Зоб 6 ф. 50 н. Спирит без промене. Време ведро.

*

У **Осеку** је прошле недеље била цена рани ова: Шеница прва 7 ф. 40 н., средња 7 ф. 20 н. Наполица I. 6 ф. 40 н., II. 6 ф. 20 н. Раж I. 6 ф., II. 5 ф. 80 н. Јечам I. 6 ф. 60 н., II. 5 ф. 80 н. Зоб I. 5 ф. 90 н., II. 5 ф. 70 н. Кукуруз I. 5 ф. 10 н., II. 4 ф. 40 н. Све од 100 кгр.

*

У **Загребу** је у почетку ове недеље просечна цена рани ова: Шеница банатска 8 ф. 75 нов. до 9 ф., хрватска шеница 7 ф. 25 н. до 7 ф. 75 нов. Раж 5 ф. 75 н. до 6 ф. 25 н. Јечам 5 ф. 75 н. до 6 ф. 25 н. Кукуруз 5 ф. 50 н. до 6 ф. Зоб 7—7 ф. 75 н. Све од 100 кгр.

Вино. Уз довољну продају плаћа се вино: старо бело 17—26 ф., шилер 15—17 ф.; ново бело 10—14 ф., шилер 9—10 ф. Шљивовица стара 70 до 90 ф., нова шљивовица 45—55 ф. Све по хектолитру.

*

У **Будимпешти** 10. (22.) октобра. Производи. Маст свињска појевтинила. Готова 54 ф. 50 н. до 54 ф., за нов.-децемб. 54 ф. 50 н. Сланина сирова тешка 50 ф. 50 н., средња 49—49 ф. 50 нов., од 100 кгр.

Шљиве. Продано је 600 м. ц. по бољој цени. Плаћане готове босанске 75 ком. у по кгр. 21 ф. 80—90 н., 85 ком. 17 ф. 62 н., српске 17 ф. 40 н. 100 ком. босанске 13 ф. 28—40 н., српске 12 ф. 95 н., босанске узанц 11 ф. 60 н., 120 ком. босанске 10 ф. 93 н., српске 130 ком. 9 ф. 60 н. Закључене шљиве за новембар: босанске 85 ком. 17 ф. 64 н., српске 90 ком. 15 ф. 40 н., босанске 100 ком. 13 ф. 17 н., српске 12 ф. 95 н. Пекмеза је 4000 м. ц. готове робе продано, плаћан славонски 19 ф. 25—50 н., српски 17 ф. 50—75 н.

Мед и восак се слабо тражи.

Спирит без продаје, прост не порезан 13 ф. 25 до 50 н., рафиниран и порезан 50 ф. 50—25 н.

Вариво. Продаја се увеличала, међутим цене су се слабо променуле. Продано пасуља до 3000 м. ц. Плаћан пасуљ бели крупан 7 ф. 10—65 н., жути 7 ф. 25 н., ситна пасуљица 8 ф. 25—50 н. Грашак 8—9 ф. ољуштен 13 ф. 50 н., грашак за рану 6 ф. до 6 ф. 30 н. Сочиво слабо тражено, плаћано по каквоћи 10 ф., 12—16 ф. Ситна проја угарска 5 ф. 60 н., румунска (без царине) 5 ф. 30 н. Каша 9 до 11 ф. Све од 100 кгр.

*

У **Штајнбруху** 10. (12.) октобра. Радња без промене. У сборима је на окупу 108.020 ком. угојених свиња разног порекла. Плаћа се за угарске тешке маторе 40—41 н., младе тешке 42—43 нов. средње 44—45 н. Сеоске тешке 40—41 н., средње 43½—44 н., лаке 45—46 н. Српске транзито тешке 40½—41½ н., средње 41—42 н., лаке 42—44 н. Све од 1 кгр.

Позив на претплату.

Почетком овог месеца истекао је рок претплате свима онима, који преплатише „Заставу“ до краја септембра ове године. Овим позивамо пријатеље „Заставе“ на даљу претплату.

Ко је и шта је „Застава“, то је она довољно показала. Она ће се и надаље лепршати у слободном логору нашег народа, на бедему народносном и напредном. И кад то кажемо, ми се позивамо на свој досадањи рад, који нас не може утерати у лаж.

У данашњим данима, кад смо силом прилика и силом солгабирова искључени из угарског сабора, сад, кад је главни део обране наших права спао на плећа новинарска, „Застава“ треба још одлучнију потпору својих пријатеља. И она се са пуно наде обраћа тим пријатељима, да је не само духовном снагом, него и у купљењу претплате помогну.

Цена је „Застави“ обележена на челу листа.

Обраћамо и опет пажњу наших пријатеља и претплатника на бројеве „Заставине“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове нашег народа, а нарочита претплата на њих стаје 3 фор. годишње. Много ће нам кренути ствар унапред, ако се ови бројеви „Заставини“ рашире као што треба.

У Новом Саду, 1. октобра 1889.

Уредништво „Заставе.“

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска“ повишује из задужбине **Јована Остојића и жене му Терезије** за год. 1890. награду од 50 дуката на 100 дуката за дело: „О земљорадничким приликама којег већег краја, у ком наш народ живи“, с роком до 21. декембра 1890.

Уједно се напомиње да су их ове задужбине с роком до 31. декембра 1889. још из лањске скупштине расписане ове награде:

1. „Историја српске књижевности за школу.“ — Награда 100 дуката.
2. „Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас“. — Награда 100 дуката.
3. „Расправа о Буњевцима“ за „Летопис“. — Награда 100 дуката.
4. „Популарна естетика за одраслије Српкиње“. — Награда 50 дуката.
5. „Историја Текелијног завода и његов утицај на културу српског народа“. — Награда 50 дуката.

По одлуци скупштинској за прве три теме расписаће се на ново награда с роком до 31. декембра 1890., ако на њих не стигне ни једно дело до 31. декембра 1889.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом него ваља да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свог награђеног дела, кад из штампе изађе, послати „Матици“ 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“ да их могу прештампати и посебице.

Из главне скупштине „Матице Српске“ у Новом Саду 23. августа (4. септембра) 1889.

Председник „Матице Српске:“

А. Хаџић, с. р. секретар. — **Милош Димитријевић**, с. р. кр. саветник.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мњезвити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5.38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Километара: 175 — Субатица; 193 — Зобнатица; 207 — Топола; 223 — Х. Фекетехеђ; 234 — Врбас-Кула; 248 — Стари Кер; 260 — Кисач; 276 — Нови Сад; 279 — Петроварадин гр.; 281 — Петроварадин; 286 — Карловци; 296 — Чортановци; 300 — Бешка; 310 — Инђија; 318 — Стара Пазуа; 326 — Нова Пазуа; 332 — Батајница; 347 — Земун; 359 — Београд: „ваког уторника и петка“)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мњезвити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.48	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
83	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Километара: 12 — Земун; 27 — Батајница; 34 — Нова Пазуа; 41 — Стара Пазуа; 49 — Инђија; 60 — Бешка; 64 — Чортановци; 73 — Карловци; 78 — Петроварадин; 81 — Петроварадин гр.; 83 — Нови Сад; 100 — Кисач; 112 — Стари Кер; 125 — Врбас-Кула; 136 — Х. Фекетехеђ; 152 — Топола; 166 — Чантавир; 185 — Субатица: „ваке среде и суботе“)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од **6** сати у вече до **5** сати **59** минута ујутру.

†

С тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познатима тужну вест, да нам се наш мили и непрежаљени супруг, отац и деда

ПАЈА МУАЧЕВИЋ

рођен 26. маја 1820., после кратког боловања дана 9. (21.) октобра у вечност преселио.

Тело нашег драгог покојника предаће се сутра 11. (23.) октобра после подне на овдашњем српском православном гробљу матери земљи. Спровод се креће из куће покојникове у три сата.

Вечна му памјат.

У Осеку, 10. (22.) октобра 1889.

Пулхерија Муачевић, супруга; Пера, Паја, Јован, Васа, Јелисавета Муачевић, удата Миланковић деца; Ирена Муачевић, рођ. Гавела, Мара Муачевић, рођ. Николић, Данка Муачевић, рођ. Радовановић, снаје; Бранко, Вељко, Војин, Ђорђе, Нада, Вјера, Младен, Владимир, Десанка, Стојан Муачевић, Милутин, Милена, Љубиша, Војин, Вида, Богдан Миланковић, унучад.

РЕД ПЛОВИДБЕ

путничких пароброда почевши од 28. септ. до 19. октобра 1889.

Из НОВОГ САДА у СЛАНКАМЕН-ТИТЕЛ: средом, петком и недељом 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ЗЕМУН-БЕОГРАД: средом, петком и недељом у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ОРШАВУ: средом, петком и недељом у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у БУДИМПЕШТУ: средом, суботом и понедељником у 10½ сати пре подне.

У Новом Саду 28. септембра 1889.

АГЕНЦИЈА.

ОГЛАСИ.

ШПЕЦЕРАЈСКА, ГВОЖЂАРСКА
И МЕШОВИТА ТРГОВИНА

ПАЈЕ АРСЕНИЋА СИНА
У ИЛОКУ 1—2

потребује два практиканта или шегрта.

У једној већој вароши у Банату, предаје се једна **КОЖАРСКА** трговина са повољним условима. Иста радња постоји већ 40 година и снабдевена је са добрим сталним муштеријама.

Упитати се ваља код администрације овога листа. 3—3

БЕРМЕТА
ПРАВОГ СРЕМСКОГ
са грожђем по 24 фор.
А ЧИСТО ОТОЧЕНОГ ПО 32 ФОР. 100 ЛИТАРА
може се добити код
ПАЈЕ АРСЕНИЋА СИНА
У ИЛОКУ (У СРЕМУ.) 1—2

У ЈЕДНОЈ ВЕЋОЈ ВАРОШИ У БАНАТУ предаје се из слободне руке једна на главној пијаци добро удешена шпецерајска трговина, по повољним условима. Упитати се ваља у администрацији овога листа. 2—3

СТЕВАН АДАМОВИЋ
У МИТРОВИЦИ

издаје своју крчму у Грку од 1. јануара 1890. на једну и више година (die Schildgerechtigkeit) под закуп. 3—3

ХИГЕА БАЛЗАМ
ЗА КОСУ.

Хигеа балзам је од медицинских ауторитета као невино и најбоље средство препоручен; за одржавање и повраћање природне боје коси.

Дејствује увек сигурно на седу косу и никад непромаши седој коси повратити њену првобитну природну боју.

За сигуран успех гарантујем, и овим се обвезујем свакоме сав утрошени новац натраг повратити ако се савршени успех не би постигао.

Добити се може 1 флаша 2 ф. 50 н., пробе флаша 1 ф. 50 новч. код **СТЕВЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА** апотекара **Арач (Вршац) Банат.** 2—10

Власник и издавалац Мијица Томић рођ. Милетић. — Одговорни уредник Јаша Томић. — Српска штампарија дра Светозара Милетића.